

Austrougarske dame na Prenju 1910 g.

Mirsad Salihagić Gorsky, april 2006

Eksluzivan fotomaterijal vezan za austrougarski period u BiH. Fakta i poetika izmješani u ovom prilogu pomoći će vam da dijelom razumijete i doživite vrijeme u kome su se udarali temelji bosansko-hercegovačkog planinarstva

01 Prolazak kroz selo Idbar u pravcu Prenja

Idbar, juli 1910. godine. Rzanje konja. Tihi žamor. Miris sedefastog jutra mi pipka nozdrve. Linija između sna i jave popirima magličasto obličje. Ustajem i spremam se tiho i po navici. Danas vodim evropsku gospodu preko Tisovice, Lučina, Velikog Prenja do Glogova.

Vani, glasovi postaju sve razgovjetniji i bučniji, gospoda i sluge im, se užurbano pripremaju za polazak. Idbrom se razliježu ustreptali zvuci ptič'jeg pjeva i žuborljivog potoka, kao zahvalnost novom danu. Izmješani mirisi jutarnje rose, damskih vodica i konjske balege razbuđuju sva čula.

Prije nego nastavimo sa odlomcima iz dnevnika "Idbarskog vodiča", samo ćemo se kratko osvrnuti na nekoliko povijesnih činjenica.

02 Susret sa Prenjskim vrhovima - Cetina (izvorno: Cvitinja ili Cvitina)

AUSTROUGARSKI PERIOD

Zemaljska vlada putem Građevinske direkcije je gradila objekte do kojih su vodili lijepo uređeni i markirani putevi, a stajali su na raspolaganju i planinarima uz plaćanje prenoćišta. U vodiču Juliusa Pojmana, direktora Banje Ilidže i instruktora Zemaljske vlade za razvoj turizma, oni nose zajedničko ime "Schutzhütte", što bi se moglo prevesti kao sklonište, a nosila su imena dama iz visokih krugova tadašnje vlasti, koje su posjećivale bosansko-hercegovačke planine.

Mirsad Salihagić Gorsky, april 2006

Sklonište Maria Theresia Hutte na Tisovici

U vodiču se kaže i da se u željezničkim stanicama Ivan sedlo i Prenj nalaze opremljene sobe za planinare i turiste, te da se može obezbjediti i smještaj u šumarskim-lugarskim kućama. Troškovima Zemaljske vlade podižu se hoteli u Konjicu i Jablanici, a namjenjeni su prvenstveno, posjetiocima Prenja i Čvrsnice. Bez obzira na sve okolnosti u kojima je radio J. Pojman njemu dugujemo mnogo na trasiranju i izgradnji planinarskih staza i puteva koji se i danas koriste na Bjelašnici, Hojti, Treskavici (!), Prenju, Čvrsnici, Vlašiću kao i povezivanju ovih puteva između sebe

Prolazak glacijalnom dolinom Tisovica

Njegova briga su također Schutzhütte, skloništa koja je izgradila Zemaljska vlada, njihovo opremanje i opskrba, kao i obezbjeđenje vodičke službe, za izlazak ljepota BiH na međunarodnu scenu. Navodi da je u ovim skloništim bio i poseban sanduk sa živežnim namirnicama i knjigom za upis izuzetih namirnica, koje su se plaćale poslije u Banji Ilidža. U već spominjanom vodiču J. Pojmana, između mnogih definirane su i cijene za vodiče od kojih ilustracije radi navodimo:

1. Jablanica - Ida Hutte - Veliki Prenj, 2 dana 8 kruna,
2. Jablanica - Maria Theresia Hutte, 2 dana 10 kruna,
3. Jablanica - Preko cijelog Prenja u Konjic, 3 dana 14 kruna,
4. Jablanica - Plasa i nazad, 8 kruna.

Otiš 2097m (lijevo) i Zelna glava 2123m (desno) sa odvojka puta u pravcu Lupoglava

Skloništa (Schutzhütte) na Prenju i Čvrsnici, koja su nosila imena žena iz austrougarskog "visokog društva"

PRENJ

1. **Maria - Theresia Hutte** locirana je u predjelu Tisovice, oko Tvrde vode. Oko objekta nalaze se pastirski stanovi. Pristup: Konjic - Čelebići - dolinom Idbra - Tisovica, za što je potrebno oko 7 sati hoda.
2. **Ida Hutte** - Objekat se nalazi u predjelu Glogova - Veliki Prenj. Pristup je sa željezničke stanice Prenj, odakle je potrebno 6 sati hoda. Od objekta Maria Theresia Hutte stiže se za tri sata hoda.
3. **Katharinen Hutte** - Lokacija nije označena, osim da je udaljena od Konjica 7 sati hoda i isto toliko od Maria Theresia Hutte.

ČVRSNICA

1. **Laura Hutte** - Objekat je lociran na lokalitetu Drijenjač - Plasa. Pristup iz Jablanice odakle je potrebno 7 sati hoda.
2. **Bessy Hutte** - Objekat je smješten na Kulidžanov - Peharov stanu, pored izvora. Pristup iz Jablanice preko Plase, odakle je potrebno oko 7, 5 sati hoda ili iz Grabovice za 8 sati hoda. Ključ joj se nalazi u hotelu Jablanica.

A, sada... Poezija! Vraćamo se našem vodiču.

U kamenu arenu za Kantarom, uvijek ispunjenu snijegom, ulazi se kroz kameni portal na slici lijevo dole

Krećemo s prvim zrakama sunca. Gospoda, udobno smještena u sedla, jašući idiličnim predjelima Idbra, znatiželjno posmatraju vodenice i polja razastrta po obroncima. Cvitina, drsko stršeći nad dolinom, izaziva sveopštu pozornost.

S vremena na vrijeme prelazimo preko potoka nabujalih od nedavnih kiša, do ulaska u šumu. Penjemo se serpentinama uz Zmijjinac, gdje nas dočekuje blagi povjetarac njišući lišće bjelogorice, donoseći ugodnu svježinu. Dobročudni konj bosanski, iako pod teškim teretom, čvrsto gazi naprijed. Kako se sve više penjemo, dolina Idbra nestaje u izmaglici

Mirsad Salihagić Gorsky, april 2006

Na izvoru za Kantarom. U pozadini Vjetreno brdo (2088m)

Kroz grane bukava pojavljuju se prvi obrisi Tisovice. Odjednom rajska dolina nam se otvori u svojoj raskoši i djevičanskoj čistoti. Opojnost planinskog bilja i crnogorice uz stada ovaca, povika pastira i lavež pasa do krajnosti upotpuni euforični trenutak. Pred kolibom "Marija Terezija" planiramo odmor, opskrbu vodom i ručak. Rasterećuju konje i puštaju ih na ispašu.

Mirsad Salihagić Gorsky, april 2006

Sklonište "Ida"

Kod gospode ne opažam ushićenost, slatku radost trenutka, niti osjećaj povezanosti sa iskonskom prirodom i sveukupnim dojmom koji nas okružuje, više je to evropska suzdržanost. Njima je ovo tek bosanska avantura koju će, onako hladno, prepričavati u zimskim mjesecima, uz čašicu pića na popodnevним sjedeljicama, u raskošnim odajama svojih dvora. A u meni sve trepti i dobuje, na zemlji pradjedovskoj.

Mirsad Salihagić Gorsky, april 2006

Odmor u kolibi Glogovo

Poslije odmora idemo preko gornje Tisovice i Crnoglava. Vidici se neprestano smjenjuju na obzorju. Čuje se samo topot konjskih potkova po kamenitom putu. Tu i tamo poneka snježna krpa. U Lučinama i Čemerikovim dolovima se prave kraći odmori. Dame, uz pomoć gospode, pokazuju svoja veračka znanja. Tu i tamo zaviruju po škrapama i pećinama.

Mirsad Salihagić Gorsky, april 2006

Pogled sa Glogova preko Lučina na Otiš i Zelenu glavu

Penjući se uz Veliki Prenj pogledi pucaju na sve strane. Ispod nas su duboki kanjoni, planine u daljini. Idući ka kolibi "Ida" često zastajkujemo i posmatramo nesvakidašnje prizore koje je malo ljudi vidjelo. U kolibi na Glogovu, malo slavlje, zadovoljstvo u očima. Raspremam se i pripremam za spavanje pod vedrim nebom, obasutim zvijezdama...

(iz Zapis vodiča iz Idbra)

Mirsad Salihagić Gorsky, autor
članka, takođe je i koautor knjige na češkom
BOSNA I HERCEGOVINA I CRNA GORA,
u izdanju Nakladatelství Sky iz Ostrave (Češka)

http://www.google.de/imgres?start=125&hl=de&biw=1366&bih=623&tbn=isch&tbnid=Z4_UNbUYf5t4OM:&imgrefurl=http://www.zone-2000.net/arhiv/06/023austr/doc01.htm&docid=OJK0OC5DYsvBIM&itg=1&imgurl=http://www.zone-2000.net/arhiv/06/023austr/pict01.jpg&w=600&h=400&ei=-0yWUvDRM_PzyAOOq4CwDQ&zoom=1&iact=hc&vpx=459&vpy=326&dur=2274&hovh=183&hovw=275&tx=165&ty=116&page=5&tbnh=135&tbnw=203&ndsp=27&ved=1t:429,r:50,s:100,i:154